

RĂSPUNDEREA CONSTITUȚIONALĂ A PARTIDELOR POLITICE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI FEDERAȚIA RUSĂ (STUDIU COMPARAT)

Ion Ciobanu, lector superior
Universitatea de Stat "A. Russo" din Bălți

Existența partidelor politice, a partidismului ca fenomen politic constituie un element esențial al unei societăți democratice. Chiar dacă nu sunt agreeate, adesea contestate, partidele politice rămân, cu toate acestea, principalii artizani ai democrației occidentale.¹

Fiind un element decisiv în conducerea democratică a societății, partidele politice au constituit și constituie un factor necesar, obiectiv, cu caracter progresist, deoarece ele, au rolul de a atrage largi categorii sociale la o activitate conștientă și asigură mai multe variante în realizarea progresului social.

În cele mai dese cazuri partidele sunt atestate de experiența socială ce constituie o categorie de bază a mișcării istorice a societății. Create și dezvoltate în contextul realităților social economice și politice ale orînduirilor în care acționează, partidele politice prin intermediul confruntărilor politico-ideologice, activitățile și manifestările lor, exprimă devenirea istorică a societății.

Fiecare partid poartă în mod evident marca unei identități distincte, individualizate prin valoarea morală politică și comportamentul social-istoric. Sub atare aspect partidul politic poate fi considerat factor responsabil pentru acțiunile în care se cuprind faptele și ideile sale și rezultatele politice ale aderenților săi, ale forțelor sociale pe care le reprezintă și le animă.

Astăzi putem constata că răspunderea constituțională este recunoscută ca formă a răspunderii juridice doar de unii autori, fără a exista însă o analiză științifică detaliată care ar argumenta existența ei.

Noțiunea de răspundere constituțională a fost mult timp ignorată de mediul academic din spațiul sovietic, ei limitându-se doar la abordarea disciplinelor tradiționale ce includ răspunderea juridică în cadrul dreptului penal, administrativ, disciplinar, material etc.

Ca formă a răspunderii juridice aparte, responsabilitatea constituțională a apărut doar la sf. anilor '60 și a evoluat începând cu anii '70.

Totodată, cercetătorii în domeniu au evidențiat faptul că în U.R.S.S. era prevăzută "anularea actelor ilegale adoptate de organe de stat", ceea ce constituie formă a răspunderii constituționale.²

Deși sancțiunile constituționale sunt pe larg recunoscute și aplicate, totuși noțiunea de răspundere constituțională nu este de găsit ca termen în legislație.³

La momentul actual, putem evidenția mai mulți autori remarcabili care au cercetat problema răspunderii constituționale în cauză și au adus aportul lor în acest domeniu.

¹ Enciu Nicolae. *Politologia*. Chișinău: Civitas, 2005, p. 230

² Самошенко И.С., Фарукшин М.Х. *Ответственность по советскому законодательству...* М, 197, p. 187; Лейст О.Э. *Санкции и ответственность по советскому праву(теоретические-проблемы)*. М., 1981, pp. 129-130.

³ Фарбер И.Е., Ржевский В.А. Вопросы теории советского конституционного права. Саратов, 1967, pp. 47 - 50; Авакьян С.А. Санкции в советском государственном праве . In: *Советское государство и право*. 1967, nr.11, pp. 29 - 36; Зражевская Т.Д. *Ответственность по советскому государственному праву*. Правоведение, 1975, nr. 3, pp. 80 - 86; Ерёмченко Ю.П. *Советская Конституция и законность*. Саратов, 1982, pp. 144 – 160.

Printre ei putem menționa Dumitru Baltag, Gheorghe Avornic, M. Bădescu, A. Bloșenco, M. Costin, N. Vitruc, Genoveva Vrabie, Ion Deleanu, Ioan Muraru, etc.

Comentarii privind definirea, clasificarea și atragerea la răspunderea constituțională a partidelor politice o face și A. N. Cocotov care, pe lângă faptul definirii formațiunilor politice, afirmă că „partidele politice se creează în mod liber și fără aprobarea unor organe de stat sau persoane cu funcții de răspundere.”⁴

Autorul Dumitru Baltag abordând problema în cauză se referă la următoarele forme ale răspunderii juridice:

1. Răspunderea constituțională
2. Răspunderea administrativă
3. Răspunderea penală
4. Răspunderea civilă
5. Răspunderea juridică materială
6. Răspunderea juridică disciplinară⁵

Conceptul de *răspundere constituțională*, însă, lipsește în legislația ca termen de sine stătător ce prevede reglementarea activității partidelor politice, asociațiilor obștești, legislației electorale etc.

În mare măsură aceasta se datorează faptului că problema în cauză a fost puțin studiată de cercetătorii în domeniu din Republica Moldova. În această ordine de idei, Dm. Baltag abordează răspunderea constituțională ca un fenomen relativ nou în literatura de specialitate, căruia îi lipsește elaborare științifică și practică juridică. Complexitatea problemei cercetate rezidă din întrepătrunderea caracterului politic și răspunderii juridice, iar funcționarea eficientă a răspunderii constituționale depinde în mare măsură de mecanismele realizării a acesteia.

Autorul consideră că la momentul actual putem constata începutul formării instituției răspunderii juridice procesual constituționale.⁶

Problema dată persistă nu numai în Republica Moldova, dar și în Federația Rusă.

Spre exemplu, în opinia cercetătorului rus Lucin V. ”legislația Federației Ruse a instituit fragmentar unele măsuri de răspundere constituțională și nici nu utilizează terminologia în domeniu.”⁷

În continuare, autorul Lucin V. definește răspunderea constituțională ca fiind o formă de răspundere ce reglementează activitățile subiecților prevăzuți în legea fundamentală, iar în caz de încălcare a acesteia – să suporte careva sancțiuni.⁸

În opinia unor cercetători, este necesar de introdus în legea privind partidele politice un capitol aparte care să se numească ”răspundere constituțională” și care ar pune bazele mecanismelor de implementarea răspunderii constituționale, ceea ce considerăm rațional.⁹

La momentul actual, considerăm că subiectul dat este tratat foarte puțin și se referă doar la responsabilitatea organelor centrale.

Astfel, în acest context putem atribui ca fiind măsuri de răspundere constituțională următoarele:

---

⁴ Кокотов А.Н. *Конституционное право России*. Курс лекций: учеб. Пособие.-М: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. С. 111

⁵ Baltag Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Ch.: ULIM F.E.-P. „Tipografia Centrala”, p. 240

⁶ Baltag Dumitru, op. Cit., p. 413

⁷ Лучин В.О. *Конституция Российской Федерации. Проблемы реализации*. - М., 2002. С. 277

⁸ Ibidem, p. 283

⁹ Колосова Н.М. *Конституционная ответственность - самостоятельный вид юридической ответственности*, Государство и право. 1997. № 2. С. 89 - 90.

- suspendarea din funcție a Președintelui statului și a altor persoane cu înalte funcții de răspundere(art.89 din Constituția RM)
- demiterea/demisia Guvernului sau remanierea guvernamentală(art.98 din Constituția RM);
- exprimarea votului de neîncredere(art. 106 din Constituția RM);
- privarea de împuterniciri a deputatului, a persoanei alese, interdicția de a ocupa anumite funcții;
- revocarea deciziei privind acordarea cetățeniei;
- privarea de decorații de stat și titluri onorifice;
- privarea de drepturi de a alege sau de a fi ales(prin hotărârea judecătorească);

Pe de altă parte unii cercetători ruși precum Baglai M.V., Catcova D.B., Corcigo E.V. mai adaugă asociațiile social-politice, organizații obștești și cele religioase.¹⁰

Prin urmare, considerăm că partidele politice constituie subiecte ale răspunderii constituționale chiar dacă ele nu constituie instituții de stat, dar se referă mai mult la categoria subiectelor colective de drept privat.

Studiind diversitatea formelor răspunderii partidelor politice este necesar de menționat izvoarele, bazele activității și sancțiunile. Apariția răspunderii constituționale survine în caz de încălcare a legislației prin aplicarea unor sancțiuni constituționale.

Legea privind partidele politice prevede sancțiuni constituționale sub formă de suspendare a activității sau lichidării partidelor politice, însă capitolul nu poartă denumirea de ”răspundere constituțională.”

Esența răspunderii politice constă în limitarea sau pierderea statutului constituțional de partid politic.

În proces electoral, ca formă de sancțiune constituțională se aplică refuzul de a înregistra un concurent electoral, anularea înregistrării unui candidat etc.

Diferența între acestea două sancțiuni constă în aceea că refuzul înregistrării unui candidat ține de competența organului electoral, iar anularea înregistrării poate fi realizată exclusiv de instanță de judecată, la solicitarea organului electoral.

În istoria Republicii Moldova și Federației Ruse există multe exemple de atragerea la răspundere constituțională a partidelor politice. Unul din cele mai remarcabile a fost lichidarea activității a celui mai impunător partid politic – Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

În legătură cu faptul dat, autorul V.O. Lucin menționa că ”Constituția și legile... întăresc competențele Președintelui prin diferite metode...asumîndu-și responsabilitatea de a decide soarta partidului, Președintele Rusiei...și-a asumat puterea discriminatorie, bazată pe superioritatea oportunității în fața legii.”¹¹

¹⁰ Баглай М.В. *Конституционное право Российской Федерации: Учебник для вузов.* - 3-е изд.,изм.идоп. -М, 2001. С. 32, Катков Д.Б., Корчиго Е.В. *Конституционное право России: Учебное пособие/* Отв. ред. Ю.А.Веденеев. - М., 1999. С. 17

¹¹ Особое мнение судьи Конституционного Суда Российской Федерации В.О. Лучина по делу о проверке конституционности Указов Президента Российской Федерации от 23 августа 1991 года «О приостановлении деятельности Коммунистической партии РСФСР», от 25 августа 1991 года «Об имуществе КПСС и Коммунистической партии РСФСР» и от 6 ноября 1991 года «О деятельности КПСС и КП РСФСР» // Вестник Конституционного Суда Российской Федерации, 1993. № 6.предусматривающей, что Конституционный Суд Российской Федерации «разрешает дела о конституционности ... политических партий и иных общественных объединений»)

Deci, în orice regim constituțional președintele nu deține competențe de a supune partidele politice răspunderii constituționale. Aceste atribuții revin în cele mai multe cazuri instanței de judecată sau organului abilitat.

La momentul actual, conform art. 27 alin. (4) al Codului de Procedură Civilă a Federației Ruse suspendarea sau lichidarea activității partidelor este realizată de Curtea Supremă a Federației Ruse, iar suspendarea sau lichidarea activității organizațiilor teritoriale al partidelor politice revine instanțelor judecătorești (art. 26 alin 1 CPC FR). Legiuitorul diseminează răspunderea juridică între partid ca subiect integru și subdiviziunile sale.¹²

Reieșind din cele menționate mai sus, în mod normal apare întrebarea dacă e corect de a supune răspunderii constituționale partidul ca subiect integru sau poate fi atrasă la răspundere și sancționată o filială aparte a partidului politic. În opinia noastră, un partid politic trebuie să fie responsabil pentru subdiviziunile sale, deoarece numai ca subiect integru el poate fi atras la răspundere constituțională, fapt care nu scutește conducerea unui partid să evite răspunderea juridică pentru acțiunile ilegale ale organizațiilor sale teritoriale.

Revenind la cazul lichidării P.C.U.S., judecătorul Curții Constituționale Federației Ruse A.L. Cononov a menționat că subiectul răspunderii constituționale poate fi considerat PCUS în întregime și nu în parte, criticând astfel decizia Curții Constituționale.

Și chiar dacă admitem răspunderea unei organizații teritoriale, atunci putem fi convinși că partidul politic nu este supus răspunderii constituționale.¹³

Continuând această idee, putem pune în evidență că în loc de o structură regională poate fi fondată alta în loc.

Această metodă de restrângere a drepturilor asociațiilor politice pare a fi deloc democratică.

Astfel, răspunderea constituțională devine o metodă eficientă a anihilării din spațiul normativ-constituțional a forțelor anticonstituționale.¹⁴

În concluzie, dorim să menționăm că deși subiectul în cauză este puțin abordat, necesitatea implementării acesteia a devenit un imperativ pentru cercetătorii în domeniu. În literatura de specialitate nu a fost stabilită definitiv partea obiectivă și subiectivă a răspunderii constituționale, fapt care deschide noi oportunități pentru mediul științific.

---

¹² *Гражданский процессуальный кодекс РФ от 14 ноября 2002 г.* (с изм. от 30 июня 2003г., 7июня 2004 г.) // СЗ РФ. 2002 № 46. Ст. 4532; 2003. № 27 (ч. 1). Ст. 2700; 2004. № 24. Ст. 2335.

¹³ Особое мнение судьи Конституционного Суда Российской Федерации Л.А. Кононова по делу о проверке конституционности Указов Президента Российской Федерации от 23 августа 1991 года «О приостановлении деятельности Коммунистической партии РСФСР», от 25 августа 1991 года «Об имуществе КПСС и Коммунистической партии РСФСР» и от 6 ноября 1991 года «О деятельности КПСС и КП РСФСР» // Вестник Конституционного Суда Российской Федерации, 1993. № 6.

¹⁴ Эбзеев Б.С. Конституция. Правовое государство. Конституционный суд: Учебное пособие для вузов. - М., 1997. С. 176 - 177